

Otsikon nähtyään lukija ehkä ajattelee, että nyt tuo on lopullisesti seonnut. Yleensä sentään taloustieteilijät pitäytyvät järkevissä raameissa, kun he puhuvat verotuksesta. Tyypillisesti tavoitellaan talouskasvua ja kannustavuutta. Vähitellen katoamassa oleva huru-ukkojen joukko jaksaa vielä mainita myös tulonjaon.

Mutta jos ihmiset tavoittelevat hyvää elämää, niin myös yhteiskunnan tulisi tavoitella sitä. Talousteoriassa verotuksen tavoite onkin yleisen onnellisuuden maksimointi. Hyvää verorakennetta lähdetään hakemaan maksimoimalla painotettua keskiarvoa kaikkien kansalaisten hyvinvoinnista.

Useiden tutkimusten mukaan työ on ihmiselle tärkeää (eli työttömyys vähentää onnellisuutta), mutta liika on liikaa (eli ylitöitä ei saisi olla paljon eikä työnarkomaniaan kannata sortua). Onnellisuustutkimusten mukaan ihmiset helposti kuvittelevat saavansa lisätuloista suuremman hyödyn kuin niistä lopulta koituu. Samoin osa työnteosta on kilpailua naapureiden kanssa: kulutuksesta saa enemmän statushyötyä kuin vapaa-ajasta.

Verotukselle tämä tarkoittaa sitä, että ihmiset pitäisi saada töihin, mutta jo työssä käyviä ei tulisi kannustaa lisätöihin. Optimaalinen työtuloverotus on siten sellainen, jossa työttömyysloukkuja ei ole: pieniäkin työtuloja saavien työllistymistä tulee tukea joko matalapalkkatukien, voimakkaan ansiotulovähennyksen tai julkisen sektorin työllisyyden kautta. Lisätulojen rajavero saa sen sijaan olla korkea. Tämä sopii hyvin yhteen uuden työn tarjonta -tutkimuksen

Kolumni

Jukka Pirttilä
Professori, Tampereen yliopisto
Tutkimuskoordinaattori, Palkansaajien tutkimuslaitos
jukka.pirttila@labour.fi

Kohti onnellista verotusta

kanssa, jonka mukaan verotus vaikuttaa eniten työllisyyteen juuri työmarkkinoille osallistumista koskevan päätöksen kautta.

Suomen korkea rajaveroprosentti ei siis olekaan Suomen verotuksen erityisongelma, eikä rajaverojen pieni kasvu vie turmioon. Jos osa kansasta, esimerkiksi toinen pienten lasten vanhemmista, päätyy korkean rajaveron takia vapaaehtoiseen osa-aikatyöhön, ratkaisu on todennäköisesti yhteiskunnallisesti optimaalinen jo perheiden aikabudjettien tiukkuuden takia.

Kaikista suurimmilla tuloilla rajaverotuksessa tulee kuitenkin katto vastaan, koska suurituloisin prosentti pystyy palkkaamaan verojuristeja välttääkseen korkeat verot. Suomessa osalle rikkaimista on helppoa välttää veroja pääomatulojen kautta, minkä vuoksi tämän porsaanreiän korjaaminen on olennaista työtulojen verotuksen toimivuuden kannalta.

Koko elinkaarta ajatellen suomalainen työelämämalli tuntuu olevan sellainen, että ensin tehdään niska

limassa töitä ja sitten painutaan varhaiseläkkeelle lopen uupuneena. Työtaakkaa tulisi rajoittaa ennemminkin työuran aikana, ja sitten eläkeiän tulisi maltillisesti nousta, kun elinikäodote kasvaa. Ei välttämättä niin, että eläkkeellä oloajan osuus koko elinajasta pysyisi vakiona, vaan että edes osa lisäelinvuosista käytettäisiin työhön. Verotus liittyy tähän siten, että ikääntyneiden työtulojen verotus voisi olla kevyempää. Samalla tulee varhaiseläkereitit säilyttää niille, jotka eivät yksinkertaisesti jaksa enää töissä. Verotuksen tulee siis tukea ikääntyneiden työtä, mutta vain osittain.

Onnellinen verotus koskee myös hyödykeverotusta. Alkoholin, tupakan tai liikalihavuuden mukanaan tuomista sairauksista kärsivät eivät ole rationaalisesti pyrkineet olotilaansa, vaan he ovat ajautuneet siihen paljolti perusinhimillisten hairahdusten seurauksena. Viinaa ja tupakkaa verotetaan jo nyt kovalla kädellä, mutta ei vieläkään välttämättä niin paljon, että verotaso olisi maksoitu Viron tuonti huomioon ottaen.

Sen sijaan terveellistä ruokaa ei veroteta keveämmin eikä roskaruokaa sen kireämmin kuin tavallista sapuskaa. Jos laskee suomalaisten liikakilot, olisi kylä syytä.

Säästäminen on joskus yhtä vaikeaa kuin laihduttaminen - pitäisi kärsiä juuri nyt jonkun tulevaisuuden hyödyn vuoksi. Tällainen alisäästäminen on tyypillisempää pienituloisella, vähemmän koulutetulla väestönosalla. Optimaalinen pääomatulovero voi siis olla negatiivinen pienillä tuloilla ja positiivinen suurilla tuloilla (tulojen muuntamisen ehkäisemiseksi), toisin sanoen pääomatuloverokin olisi progressiivinen.

Realisti sanoo, että poliitikot eivät kuitenkaan ajattele kansakunnan hyvinvointia verorakennetta suunnitellessaan vaan kalastelevat ääniä ja kuuntelevat lobbareita. Tietysti näinkin, mutta jos toteutunutta verorakennetta arvioi, en oikein ymmärrä, miten sitä voisi arvioida, ellei ole jotakin mittatikkua käytössä. Enkä voi kuvitella parempaa mittatikkua kuin hyvä elämä. ■